

Періодичне зростання посівних площ, відведених під традиційні зернові культури, не порушує тенденції щодо загального зменшення площі пшениці та ячменю. У тваринництві спостерігається тенденція до скорочення чисельності поголів'я практично у всіх підгалузях, окрім птахівництва та бджільництва. Ці тенденції можуть негативно позначитися на продовольчій безпеці держави в нинішніх умовах.

Список використаних джерел

1. Корнус А. О. Сільське господарство Сумської області (економіко-географічне дослідження): монографія / А. О. Корнус; Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. 100 с.
2. Корнус А. О. Атлас сільського господарства Сумської області [Електронний ресурс]: географічний атлас ; Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка ; Сумський відділ Українського географічного товариства. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. ISBN 978-966-698-278-3.
3. Шубравська О.В. Інноваційні трансформації агропродовольчого сектора економіки: світові тенденції та вітчизняні реалії / О.В. Шубравська // Економіка і прогнозування. 2010. № 3. С. 90–102.
4. Головне управління статистики в Сумській області URL: <http://sumy.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 19.10.2023).

ГЕОПРОСТОРОВА ОРГАНІЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА ЯК ОСНОВНА КАТЕГОРІЯ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ

Овсійко С.С.

Степанівський ліцей Степанівської селищної ради Сумського району
Сумської області,
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

В наукових колах існує думка про те, що кожна наука повинна мати своє основоположне поняття, яке поєднує в єдине ціле всі терміни і категорії цієї науки. Для біології таким поняттям є клітина, в хімії – молекула, у фізиці – атом. Географія як наука виділяється серед інших своїм просторовим підходом. Філософське бачення визначає простір як категорію, що охоплює множину об'єктів та явищ, між якими існують взаємозв'язки.

Суспільна географія розглядає простір як множину територіальних об'єктів, що утворюють складну систему геопросторових зв'язків та відношень [7].

Вивченням просторової або територіальної організації суспільства займалися в ХІХ-ХХ століття такі зарубіжні вчені як В. Кристаллер, А. Льош,

згодом Е. Алаєв, С. Ниммік. На українських теренах цією проблемою займалися О. І. Шаблій, М. Д. Пістун, О. Г. Топчієв, М. Мальська,

Виклад основного матеріалу. У своїй праці “Суспільна географія” О. Шаблій визначає територіальну (геопросторову) організацію суспільства як основну категорію суспільної географії.

Геопросторова організація суспільства – це процеси внутрішнього поділу, об'єднання і системоформування території, виконання її внутрішніх і зовнішніх функцій [5, 317].

Геопросторова або територіальна організація суспільства представляє фрагменти географічної оболонки в плані просторового розподілу основних елементів природи, населення, виробничої й соціальної сфери та їх територіальних поєднань.

Інакше кажучи, геопросторова організація суспільства - це спосіб, у який люди і їхня діяльність розподіляються по території. Вона включає в себе розселення населення, економічну діяльність, транспортні мережі, комунікації, а також природні ресурси.

Просторова організація суспільства може розглядатися і як явище, і як процес. В першому випадку просторова організація суспільства реалізується у формі ієрархічно впорядкованих територіальних систем. Ця ієрархізація відбувається під впливом територіального поділу та інтеграції праці, розвитку сфер виробництва і послуг, зумовлює просторове виділення суспільних систем різного рівня. Як процес, геопросторова організація суспільства охоплює особливості суспільно-економічного функціонування та розвитку форм життя суспільства, окремих його сфер та елементів, взаємозв'язки та взаємовідносини між ними [1, 12].

Територіальна організація суспільства є результатом взаємодії природних і суспільних факторів. Природні фактори включають в себе клімат, рельєф, ґрунти, рослинність і тваринний світ. Суспільні фактори включають в себе економічні, соціальні, культурні та політичні процеси.

Геопросторова організація суспільства має кілька основних характеристик:

- Територіальність - це розміщення соціальних, економічних, політичних та культурних явищ у просторі.
- Міжтериторіальна взаємодія - це зв'язки між різними територіями, які проявляються в економічній, політичній, культурній та інших сферах.
- Суб'єктивність - це вплив діяльності людей та їхньої свідомості на формування геопросторової організації суспільства [4, с. 68].

На думку О. Шаблія [5, с. 358] основними формами геопросторової організації суспільства є:

- Розселення населення – це розподіл населення по території. Розселення може бути рівномірним, концентрованим або дисперсним.

- Економічні райони – це території, які характеризуються єдиною структурою господарства, певним рівнем розвитку і спеціалізацією.

- Соціально-економічні райони – це території, які характеризуються єдиними природно-ресурсним потенціалом, соціально-економічним рівнем розвитку і спеціалізацією.

- Політичні райони – це території, які об'єднані в єдину політичну систему.

- Культурно-географічні регіони – це території, які характеризуються спільністю історичних, культурних, мовних та інших особливостей.

Геопросторова організація суспільства постійно змінюється під впливом різних факторів. Ці зміни можуть бути викликані природними катаклізмами, економічними кризами, політичними змінами та іншими причинами [8, 9].

В сучасному світі геопросторова організація суспільства характеризується такими тенденціями:

- ✓ Зростання концентрації населення та економічної діяльності в великих містах і агломераціях.

- ✓ Розвиток міжтериторіальної взаємодії, в тому числі транснаціональної.

- ✓ Збільшення ролі інформаційних технологій у формуванні геопросторової організації суспільства.

Ці тенденції мають важливий вплив на розвиток геопросторової організації суспільства. Вони призводять до зміни характеру розселення населення, економічної діяльності, транспортних мереж і комунікацій.

З розвитком продуктивних сил виникають нові, сучасні форми геопросторової організації суспільства. Такими формами є:

- Кластери – групи взаємопов'язаних компаній та інституцій, які спеціалізуються на певних галузях із суміжних ринків;

- Сітки – мережі підприємств, що взаємодіють між собою за допомогою інформаційних технологій;

- Регіональні інноваційні системи – групи взаємодіючих компаній, університетів та дослідницьких інститутів в межах певного регіону, які працюють над розвитком технологій та інновацій;

- Індустріальні парки – спеціальні промислові території, як правило, з підготовленою інженерно-транспортною інфраструктурою, набором необхідних сервісів, спрощеними регуляторними процедурами та пакетом інвестиційних стимулів для виробничих та науково-дослідних підприємств;

- Технопарки – науково-інноваційні центри, територіально виділені комплекси, які об'єднують в собі організації, фірми, об'єднання, що охоплюють весь цикл здійснення інноваційної діяльності від генерації нових ідей до випуску й реалізації наукоємної продукції [5, 354]

Серед інших нових форм просторової організації виробництва товарів і послуг в Україні важливе місце займають кластери [6, 10]. Це концентрація на певній території підприємств різних галузей і виробництв, які взаємодіють між собою з метою створення нового продукту чи надання послуги. Групи підприємств спільно використовують ресурси, інфраструктуру, ринок праці та взаємодоповнюють одне одного. Перевагами кластерної моделі організації виробництва товарів і послуг є взаємовигідне співробітництво, ефективне використання ресурсів, підвищення привабливості території для інвесторів, розширення асортименту товарів і послуг, підвищення їхньої якості, створення нових робочих місць, розвиток здорової конкуренції. Кластер може стати ідеальною моделлю для розвитку регіонів України.

Висновок. Геопросторова організація суспільства має важливе значення для життєдіяльності суспільства. Вона визначає доступність ресурсів, рівень розвитку економіки, а також умови життя населення, визначає можливості для економічного зростання, соціальної справедливості та культурного розвитку.

Список використаних джерел

1. Мальська М. П. Просторові системи послуг. К. : Знання, 2009. 363 с.
2. Олійник, Я.Б. Вступ до соціальної географії: Навч. посіб. / Я.Б. Олійник, А.В. Степаненко. К.: Знання, 2000. 204 с.
3. Пістун, М.Д. Основи теорії суспільної географії. К.: Вища школа, 1996. 232 с.
4. Топчієв, О.Г. Основи суспільної географії. О.: Астропринт, 2010. 560 с.
5. Шаблій О. І. Суспільна географія : у двох кн. Книга перша. Проблеми теорії, історії та методики. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 814 с.
6. Корнус О.Г., Немець К.А., Немець Л.М., Корнус А.О. Сфера обслуговування населення Сумської області: суспільно-географічні аспекти : монографія. Харків–Суми. 2009. 228 с.
7. Корнус О. Г. Наукові підходи до вивчення суспільно-географічних аспектів системи обслуговування населення // Слобожанський науковий вісник. Серія Природничі науки. 2023. Вип. 2. С. 21–25. doi: <https://doi.org/10.32782/naturalspu/2023.2.3>
8. Корнус А.О. Екологічні та суспільно-економічні індикатори сталого розвитку / А.О. Корнус, О.Г. Корнус // Екологічний менеджмент у загальній системі управління : збірник тез доповідей Дванадцятій щорічній Всеукраїнської наукової конференції, м. Суми, 18-19 квітня 2012 р. / Відп. за вип. О.М. Теліженко; Рецензенти: С.М. Козьменко, Є.В. Мішенін. – Суми : СумДУ, 2012. – С. 89-92.
9. Корнус А. О. Регіональні особливості економічної складової суспільно-географічного процесу у північно-східному регіоні України // Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Геологія. Географія. - 2009. - Т. 17, вип. 11. С. 76-81.
10. Корнус А. О. Кластерний підхід у системі виробничого туризму / А. О. Корнус, С. І. Сюткін, О. І. Корнус // Географія та туризм. 2019. Вип. 53. С. 3–9.